

HCS D

Human capital and social
development.

2024 – volume 8, issue 2

Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali.

2024 – 8-jild, 2-son

www.hcsd.samdu.uz

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI**

**Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali
Journal Human capital and social development
Журнал Человеческий капитал и социально-развитие
Jurnali**

8-jild, 2-son (Aprel) 2024.

Jurnal 2021-yilda tashkil topgan.

Davriyligi: har ikki oyda

Davriy nashirning rasmiy nomi: “Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish”-“Human capital and social development”-“Человеческий капитал и социальное развития” O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 19.05.2021 sanada berilgan №1179 guvohnomasi bilan ro‘yhatdan o‘tgan.

Junal: O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2023 yil 30 noyabrda 342/3-son qarori bilan tasdiqlangan Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) Ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yhatiga kiritilgan.

Jurnal asoschilari: Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla tarqiyotini boshqarish instituti.

Nashr etuvchi: SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi.

Xalqaro indeksi: ISSN 3030-3672

Tahririyat telefoni: +998 (94) 283 56 78, +998 (90) 502 13 03

Pochta manzili: 140104, Samarqand shahar., Universitet xiyoboni, 4

Web-sayt: www.hcsd.samdu.uz.

E-mail: ikromnasimov2020@gmail.com

**«INSON KAPITALI VA IJTIMOYIY RIVOJLANISH»
«HUMAN CAPITAL AND SOCIAL DEVELOPMENT»
«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ»
JURNALI**

Bosh muharrir: t.f.d., prof. Xalmuradov Rustam Ibragimovich

Bosh muharrir o‘rinbosari: f-m.f.n., dots. Xushvaqtoy Hakim Abdilhakovich

Kotib: PhD., dots., Korjavova Xurshida Abdulmalikovna

Texnik muharrir: assistent., Rabbimov Muxriddin Musoqul o‘g‘li

TAHRIRIYAT KENGASHI

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. Abdurahmonov Qalandar Xodjayivech

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. G‘ulomov Saidaxror Saidaxmedovich

i.f.d., prof. Нехода Евгения Владимировна (Россия)

i.f.d., prof. Xolmo‘minov Shayzoq Rahmatovich (TDIU)

i.f.d., prof. Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich (SamISI)

i.f.d., prof. Muxammedov Murod Muxammedovich (SamISI)

i.f.d., prof. Arabov Nurali Uralovich (SamDU)

i.f.d., prof. Safarov Baxodirxon Shaxriyrovich (SamDU)

i.f.d., prof. Nasimov Dilmurod Abdulloyevich (SamDU)

i.f.n., prof. Aslanova Dilbar Xasanovna (SamISI)

PhD, dots. Djurakulov Shoxrux Davronovich (SamDU)

i.f.n., dots. Yuldashev Shamsiddin Qiyomiddinovich (SamDU)

i.f.n., dots. Nizamov Axtam Numonovich (SamDU)

i.f.n., dots. Bozorov Berdimurod Ulug‘murodovich (SamDU)

i.f.n., dots. Boboqulov Bahromqul Mamatkulovich (SamDU)

i.f.n., dots. Kushatov Rustam Xaydarovich (SamDU)

i.f.n., dots. Porsayev Ganidjan Muxamedovich (SamDU)

i.f.n., dots. Alibekova Saodat Lapasovna (SamDU)

PhD, dots. Nasimov Ikrom Xusanovich (SamDU)

PhD, dots. Ernazarov Ortiq Eshnazarovich (SamDU)

PhD, dots. Ulug‘murodova Nodira Berdimuradovna (SamDU)

PhD, dots. Sharifov Shuhrat Saidahmadovich (SamDU)

PhD, dots. Maxmudova Mohinur Ravshanbekovna (SamDU)

PhD, dots. Bakayev Ziyovuddin Toshbolta o‘g‘li (SamDU)

UY-JOY KOMMUNAL XIZMAT KO'RSATISHNI INNOVATSION SHAKLLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI

S.B.Boboqulov

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, Samarqand, O'zbekiston

OPEN ACCESS

HCSD

Correspondence

Boboqulov Sanjar Baxronovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

"Raqamli iqtisodiyot" kafedrası

dotsenti, PhD

Email: ferdu_www@mail.ru

Tel: +998-94-189-19-89

Received: 19 March 2024

Revised: 26 March 2024

Accepted: 12 April 2024

Published: 30 April 2024

Funding source for publication:

Samarkand State University.

Publisher's Note: HCSD stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: Journal Human capital and social development © 2 by Samarkand State University is licensed

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Annotatsiya. Ushbu maqolada muallif tamonidan hozirgi davrda uy-joy kommunal xizmatlarini innovatsion texnologiya, loyiha va usullar asosida xizmat ko'rsatish sifatini oshirish borasida tadqiqotlar olib brogan bo'lib, aholiga uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish samaradorligini oshirish borasida taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kommunal, xizmat, tizim, soha, uy-joy fondi, kommunal xizmatlar, innovatsiya, loyiha, samara, samaradorlik, "Aqlli uy", "Xavfsiz uy", texnologiya.

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИННОВАЦИОННЫХ ФОРМ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ БЫТОВО-КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ.

Абстрактный. В данной статье автор провел исследование по повышению качества жилищно-коммунального обслуживания на основе инновационных технологий, проектов и методов, а также разработал предложения и рекомендации по повышению эффективности предоставления жилищно-коммунальных услуг населению.

Ключевые слова: коммунальное предприятие, услуга, система, сектор, жилищный фонд, коммунальное хозяйство, инновация, проект, эффективность, «Умный дом», «Безопасный дом», технология.

WAYS TO INCREASE THE EFFECTIVENESS OF INNOVATIVE FORMS OF PROVISION OF HOUSEHOLD AND PUBLIC SERVICES

Abstract. In this article, the author conducted a study to improve the quality of housing and communal services based on innovative technologies, projects and methods, and also developed proposals and recommendations for improving the efficiency of providing housing and communal services to the population.

Key words: utility company, service, system, sector, housing stock, utilities, innovation, project, efficiency, "Smart Home", "Safe Home", technology.

Kirish.

Mustaqqillikka erishganimizdan so'ng ko'plab tarmoq va sohalarda bo'lgani kabi aholiga kommunal xizmat ko'rsatish sohasida ham o'zgarishlar ro'y berdi. Kommunal xizmat ko'rsatish sohasi kompleksini isloh qilish va modernizatsiya qilish yillarida uy-joy bozori shakllantirildi, uy-joy infratuzilmasini boshqarish va saqlashni tashkil qilish tizimi qayta tashkil etildi, aholini kommunal xizmatiga haq to'lashni ijtimoiy himoya qilish mexanizmi va boshqalar takomillashdi. Biroq, bu davrda kommunal xizmatlar ko'rsatuvchi korxonalarning monopolistik joylashuvida juda oz narsa o'zgardi. Shaharlarda raqobat muhitining rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan kommunal xizmatlar, aholi uchun ta'riflarning pasayishi va davlat xizmatlarining sifati tobora kamayib bormoqda.

Yuqorida keltirilgan tahliliy material kommunal xizmat ko'rsatish tizimini o'zgartirishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuini jadallashtirish zarurligini aniq ko'rsatadi. Bu aholi uchun kommunal xizmat ko'rsatish tizimi samaradorligini oshirish va fuqarolarning munosib turmush sharoitini ta'minlashdir. Agar islohotlarning boshlang'ich bosqichida asosiy turg'unlik kommunal xizmat ko'rsatish tizimini yaratish, kommunal xizmati kompleksida real shartnomaviy munosabatlarga o'tish, aholini ijtimoiy himoya qilish mexanizmini takomillashtirish bo'lsa, bugungi kunda kommunal xizmat ko'rsatish tizimida o'rnatilgan boshqaruv tuzilmasining samaradorligini oshirish muammolari, davlat xizmatlari sohasidagi raqobat muhitini rivojlantirish, xususi kredit resurslari shaklidagi investitsiyalarni

jalb qilish, uy-joy kommunal xizmat kompleksini modernizatsiya qilish va rivojlantirish uchun bank kreditlari va obligatsiyalarni olishni taqozo qilmoqda. Shu munosabatlardan kelib chiqib O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev tamonidan qabul qilingan "O'zbekiston-2030" Strategiyasi

51-maqсадida "...ko'p qavatli uy-joylardagi xonadonlarning energiya samaradorligi (energoaudit)ni baholash tizimini joriy etish" deb belgilab berilgani uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish tizimida keng miqyosli islohotlar olib borishni taqozo etmoqda. bunda asosan innovatsion texnologiya, raqamli texnologiya, avtomatlashtirish jarayonlarini keng miqyosda amalga oshirish va "yashil texnologiya"lardan keng va samarali foydalanish orqali koz'langan maqsadga erishishimiz mumkin [1]. Demak, hozirgi vaqtda O'zbekiston Respublikasining aholisini ko'payish va aholini uy-joylarga bo'lgan talabi, uy-joy fondida sifatli xizmat ko'rsatishni shakllantirish, aholiga farovon turmush darajasini ta'minlab berish maqsadida kommunal xizmat ko'rsatishni modernizatsiyalash, innovatsion texnologiyalar aosisda rivojlantirish bugungi davrning asosiy masalalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish sohasining rivojlantirish masalalari bo'yicha A.V.Chechulin, S.I.Shelonaev, T.V.Smetanina "“Aqlli shahar”: Rossiya davlatini boshqarish tajribalari va ravnaqi” nomli ilmiy maqolada “aqlli” boshqaruvning umumiy tamoyillari va modellari muhokama qilinib, mavjud xorij tajribasi o'rganilgan. Rossiya Federatsiyasi hududlari tomonidan

“Aqlli shahar” loyihalarini amalga oshirish bo'yicha me'yoriy-huquqiy baza va dasturlar tahlili berilgan. Maqolada gorizontal va vertikal modellar dasturlarining tasnifi ham taklif etilgan. Shuningdek, hududiy sub'ektlar tomonidan “aqlli shahar” loyihalarini amalga oshirishni boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari ham yoritilgan [2].

S.N.Normurodov,

D.X.Mirzabekov,

X.I.Shaymuxamadiyeva, N.O.Odilova “O'zbekistonda uy-joy fondining rivojlanish tendensiyalari” nomli ilmiy maqolasida kommunal xizmatlar yaratish bo'g'ini bo'lmish kommunal xo'jaligini rivojlanish istiqbollari haqida fikrlar keltirilgan. Shuningdek, uy-joy kommunal xo'jaligi sohasidagi islohotlar, uy-joy kommunal xo'jaligi, uy-joy xo'jaligi va kommunal xizmat hamda uy-joy fondiga oid tendensiyalar o'rganilib kerakli taklif va tavsiyalar berilgan [3].

M. X. Xolmuradov, K.D. Abdullaeva, N.Z. Talipova “Uy-joy kommunal xo'jaligi va servis asoslari” nomli o'quv qo'llanmasida mamlakatimizdagi shahar xo'jaliglarining uy-joy kommunal tizimini tashkil etish, aholiga maishiy xizmat ko'rsatish asoslarini yanada yaxshilash, va respublika hududida joylashgan shaharlarni obodonlashtirish darajalarini yanada ko'tarish borasida to'plangan tajribalar tahlil qilinib, kerakli tavsiyalar umumlashtirilgan [4].

V.Yodgorov, D.Butunov “Uy-joy kommunal xo'jaligi iqtisodiyoti va boshqaruvi” nomli darsligida kommunal xo'jaligi tizimini predmeti, nazariy va amaliy masalalari, respublikamiz uy-joy kommunal xo'jaligi sohasining tashkiliy tuzulmasi hamda faoliyatining iqtisodiy

mexanizmi ochib berilgan. Darslikda bozor iqtisodiyoti sharoitida respublikamizda uy-joy kommunal xo'jaligi sohasida olib borilayotgan islohatlarning va tarkibiy o'zgarishlarning pirovart maqsadlarini yoritishga harakat qilingan [5].

Tadqiqot metodologiyasi.

Mazkur muammoni tadqiqotining bir qator usullardan foydalanish asosida o'rganilgan, jumladan, asosan xorijiy tajribalarni monografik tahlillar natijalarini monografik tadqiqot, analiz va sintez, tizimli tahlil kabi iqtisodiy usullar asosida o'rganilib, innovatsion texnologiyalar asosida uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish taraqqiyoti bo'yicha ichki imkoniyatlarini ochib berishda ahamiyat kasb etgan.

Tahlil va natijalar. Uy-joy mulkdorlari shirkatlari soni bir vaqtning o'zida sezilarli darajada ko'payadi, chunki ko'chmas mulk kompleksi chegarasida uy-joy mulkdorlari uyushmasini tuzish, shu jumladan yer uchastkalari va turar-joy binolari taqsimlash kabi vazifalar turadi. Bugungi kunda uy-joy mulkdorlarining huquqlarini himoya qilishning eng samarali usullaridan biri va turli binolar egalari bilan ko'p qavatli uylarni boshqarishni tashkil qilish. Ammo, boshqarishning barcha muammolari avtomatik ravishda hal etilmaydi, chunki umumiy tajribaga ko'ra, sherikchiliklar faoliyati asosan ishtirokchilarning qiziqishlariga bog'liq. Uy egalari bugungi kunda ko'p qavatli uylarning umumiy qismidan ko'proq foydalanishadi. Uy-joy mulkdorlari shirkatlari boshqaradigan uy-joylarning ulushini yanada ko'paytirish maqsadida mahalliy hokimiyat organlari maxsus tashkilot tashkil etish va ro'yxatga olish, uy-joy mulkdorlari shirkatlarini

birinchi bosqichlarida qo'llab-quvvatlash tizimini yaratish va kommunal xizmat boshqarmalari boshliqlari uchun seminarlar o'tkazish uchun amaliy va uslubiy yordam ko'rsatishlari kerak.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, uy-joy mulkdorlari uyushmalari, haqiqiy uy-joy mulkdorlari uyushmasi va bozor islohotlari davrida shakllangan bo'lib, fuqarolarning boshqa tashkilotlari va toifalari tomonidan uy-joy va kommunal xizmat ko'rsatish jarayoniga ta'sir ko'rsatadi. Hamkorlikda bu masalada ancha faol pog'onani egallaydi va bugungi kunda mavjud bo'lgan munosabatlarning yuzaga kelishiga jiddiy raqib sifatida qaraydi. O'zbekiston Respublikasining Uy-joy kodeksiga muvofiq, ular boshqaruvchi kompaniyalar o'rtasida ko'p xonadonli binolarni ta'minlash uchun buyurtma olish huquqiga ega bo'lish, umumiy mulkni saqlash va ta'mirlash bo'yicha shartnomalar tuzish, jamoat xizmatlarini ko'rsatish to'g'risidagi shartnomalar va boshqa kelishuvlarni shirkat a'zolarining manfaatlari uchun raqobat muhitini shakllantiradi. Bundan tashqari, shirkatlar nafaqat uy-joyi saqlashda, balki markazlashtirilgan va markazsizlashtirishning oqilona birikmasidan, muqobil muxtor ta'minot manbalaridan foydalanish orqali mahalliy tabiiy monopoliyalar bilan bog'liq davlat xizmatlari sohasida ham

raqobat muhitini shakllantiradilar.

Xususan fikrimiz tasdig'i sifatida rus olimi **Xurxumal Lali Vadimovna tamonidan** "infratuzilmaning tarmoq tarkibidagi uy-joy kommunal xizmatlarning asosiy qismini davlat tabiiy monopoliyalar deb tasnif etganligini hisobga olib, iqtisodiyotning ushbu sohasidagi raqobatni rivojlantirish ob'yektiv cheklangan, o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lishi mumkin va ba'zi hollarda oddiygina iqtisodiy jihatdan maqsadga muvofiq emas" [6] degan fikr ilgari suriladi. Bu holat bizning respublikamizga ham yod emasligini inobatga olib uy-joy kommunal xizmat ko'rsatishni davlat doirisa bosqichma-bosqich rivojlantirish konsepsiyasini ishlab chiqishimiz lozimdir. Bunda asosiy qilinadigan ishlarni tizimli, davlat xususiy sherikchilik asosida va xorijiy imtiyozli investitsiyalarni jalb etgan holda amalga oshirishimiz soha taraqqiyotiga hissa qo'shdi. Shu o'rinda alohida ta'kidlab o'tishimiz lozimki uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish xo'jaligida faoliyat olib boryotgan tashkilot va korxonalarni ularning jamiyatda tutgan o'rnidan kelib chiqib tasarruf etish ishlarini olib borish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Masalan, kichik turdagi uy-joy kommunla xizmat ko'rsatubchi sub'yektlar faoliyatini to'laqonli xususiylashtirish kommunal xizmat ko'rsatishning sifatini yuksalishi, uy-joy hududlarini obodligi, yashash

qulayliklarini oshishiga olib kelishi jaxon tajribasida ham kuztilganini ko'rishimiz mumkin. Demak, xalqaro tajribalarga tayanadigan bo'lsak birinchi navbatda islohotlar debocha sifatida ko'p qavatli uylar uchun ma'sul bo'lgan

uy-joy mulkdorlar shirkatlar faoliyatini xususiylashtirish, ularga moliyaviy, boshqaruv imkoniyatlarini amalga oshirish huquqini berish orqali yaxshi natijalarga erishishimiz mumkin (1-rasm)

1-rasm. Uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyatini davlat tamonidan tasarruf etish bosqichlari [13]

Mamlakatimizda kommunal xizmat ko'rsatish xizmati davlat darajasida bo'lganligi bois ham asosan monopol korxonalar faoliyatini ko'rishimiz mumkin. Bu holat bir tamondan davlat foydasiga ishlasa ikkinchi tamondan aholini ijtimoiy himoyalashga zid holatlarni ham kuzatishimiz mumkin.

Shu bois, bu ishda munosabatlarning rivojlanishining asosiy jihatlaridan biri monopolistlar faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish va uni aniq huquqiy tartibga solish, xususan narxlash masalalarini nazorat qilishdir. Bunday hollarda monopoliyaga qarshi xizmat ko'rsatish mahalliy tabiiy monopoliyalar tomonidan narxlarni va ta'riflarning zarur darajada ortiqcha miqdorini nazorat qilish, parametrlarga rioya qilish, ishonchliligi va davlat xizmatlarining iqtisodiy xavfsizligini qat'iy nazorat qilishni taqozo etadi. Bundan tashqari, uy-joy mulkdorlari shirkatlari yil davomida ishlab chiqilgan va qabul qilingan daromadlar va xarajatlar hisob-kitoblari asosida har bir egasi uchun uy-joy mulkidagi umumiy mulkka egalik qilishdagi ulushiga muvofiq to'lovlar va badallar miqdori bank kreditidan foydalanishlari mumkin qonun hujjatlarida nazarda tutilgan tartibda va shartlar amalga oshirilishi lozimdir. Ta'riflarni tartibga solishda faol ishtirok etish, aholining kommunal xizmat ko'rsatish tizimini to'lashda

o'sishi, xarajatlarni kamaytiradigan shaxslar buni amalga oshirishni istamaganligi va hohish-istaklari hali ham tegishli imkoniyatlarga ega bo'lmasligiga olib keldi. Aksincha, amaldagi boshqaruv tizimi ostida uni amalga oshira olmaydigan ko'p qavatli uylar egalari orasida xarajatlarni kamaytirishga bo'lgan qiziqish sezilarli darajada oshdi.

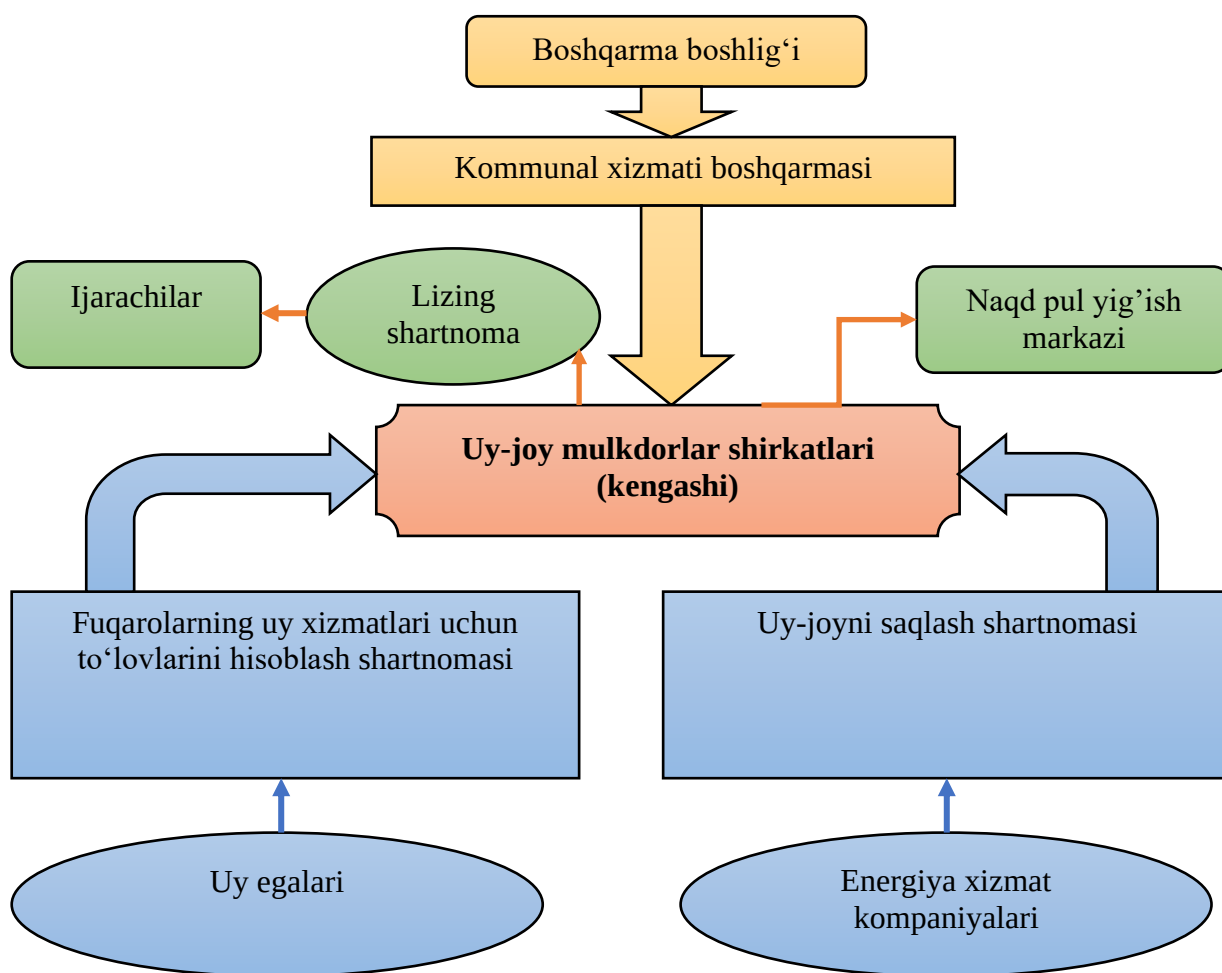
Uy-joy mulkdorlari shirkati o'z manfaatlarini qonuniy ravishda himoya qila olmaganligi sababli, shahar va uning xizmatlari darajasida yakka tartibda himoyalana olmaydi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun uy-joy mulkdorlari sherikligi sifatida aholi o'zini o'zi tashkil etishning bunday shakli bo'lishi mumkin [6].

Bizning fikrimizcha, energiya ta'minoti xizmatlari kompaniyalari ish beruvchisi va kommunal xizmatlar uchun bevosita energiya xizmatlarini ko'rsatuvchi kompaniyalarga o'lchash asboblari va bajarilgan ishlar miqdori uchun to'lovlarni amalga oshirishi kerak.

Uy-joy mulkdorlarining uy-joy fondini boshqarish uchun bunday sxemani tashkil etish uy-joy fondini o'z-o'zini boshqarishga o'tish imkonini beradi, bu amaliyotga ko'ra, Uy-joy kommunal xizmatining 30-40% xarajatlarini kamaytiradi, xarajatlarni taqqoslaydi va har bir xonadon egasi uchun kutilgan natijani taqqoslaydi. Ta'siri oldindan ma'lum bo'lgani

uchun, isitish mavsumi oxirida emas, balki boshqa modellarga xos texnik muammolardan mahrum bo'lib, qurilmani "hiyla" qilish qobiliyatiga ega bo'lmasa, to'lovlarining to'g'riligini nazorat qilish tamoyilini amalga oshiradi. EXM (Energiya xizmatlari markazi) sxemasi energetika kompaniyasini barcha uy-joylar va o'z xonadonining har bir egasi darajasida resurslarni tejashga yo'naltiradi.

Bundan tashqari, O'zmilliybank tomonidan pudratchi (EXK) tanlash erkinligi bugungi kunda uy-joy mulkdorlari shirkatlarining kafolatlangan xizmat ko'rsatish sohalari chegaralarini buzilishiga olib keladi, bu monopoliyadan chiqarishning boshlanishi va kommunal xizmati tizimiga raqobatni joriy etish bo'ladi.

2-rasm. Uy egalarining uy-joy fondini boshqarishni tashkil qilish yo'llari [13]

Ushbu sxema asta-sekin shakllantiriladi va rivojlanadi, chunki uy-joy kooperativi boshqaradigan uy-joylarning ulushi ularning professional kadrlari bilan ta'minlanadi va uy-joy mulkdorlari uy-joy mulkdorlari bozoriga ularning iste'molchisi bo'ladigan xizmatlarni xaridorga yetkazishga imkon beradi. Bunday

loyiha kommunal xizmati tizimida kommunal xizmat ko'rsatuvchi soha vakillariga xarajatlarni kamaytirish va ularning samaradorligini oshirish uchun kompleks mexanizmlarni yaratishga imkon beradi. Natijada, bu sohada subsidiyalar yo'q bo'lib ketadi va xarajalar tejalishi kommunal xizmatini modernizatsiya qilish uchun kapital

qo'yilmalar uchun kompensatsiya manbai bo'ladi. Keyinchalik chegara qiymatidan oshib ketadigan ta'riflarni namoyish etilmaydigan siyosatidan voz kechish, aholining aholiga kommunal xizmat ko'rsatish tizimiga bo'lgan haqiqiy xarajatlarning 100 foizini to'lashga qobiliyatini va hohish-istaklarini oshirish mumkin bo'ladi.

Bizning fikrimizcha, taklif qilingan ta'riflar o'zgarishining tahlil qilinishini ta'minlaydi, ularni uzoq muddatga belgilaydi, bu kommunal xizmat ko'rsatish korxonalari va uy-joy mulkdorlari uchun barqaror moliyaviy vaziyatni yaratadi. Uzoq muddatli (5 yil) ta'rif rejasini belgilashda xizmat ko'rsatadigan kommunal xizmatlarning qaysi sabablarga ko'ra ro'y berayotganini aniqlash uchun tartibga soluvchi organga murojaat qilish mumkin. Bu sabablar quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- yoqilg'i-moylash materiallari narxlarining ko'tarilishi natijasida ishlab chiqarish xarajatlarini ko'paytirish;

- tarmoqdagi ish haqi ta'rif bitimi shartlarini qayta ko'rib chiqish;

- budget va budgetdan tashqari jamg'armalarga ajratmalar va to'lovlar miqdorini o'zgartirish va boshqalar.

Ta'rifni belgilashning bunday sabablari ro'yxatga olingan korxonaning o'ziga xos xususiyatiga qarab o'zgartirilishi yoki qo'shilishi mumkin. Shu bilan birga, o'zgartirilgan ro'yxat yopiq bo'lgani ma'qulroq. Yani, uni ya'ni. u tartibga solgan davrda o'zgartirilmasligi lozim. Natijada yuzaga keladigan ijobiy yoki salbiy o'zgarishlarni kuzatishga imkon beradi. Bundan tashqari, ta'riflarni tartibga solish protseduralari ta'riflarni shakllantirish jarayonining oshkoraligi

bilan ta'minlanishi kerak. Bu davlat xizmatlari iste'molchilarining ishonchini qozonish, shuningdek, ta'riflarni tartibga solish jarayonida manfaatlar muvozanatini ta'minlash uchun zarurdir. Bizning fikrimizcha, shahar hokimiyati doirasida barcha iste'molchilar uchun yagona ta'rif siyosatini olib borish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Issiqlik, gaz, suv ta'minoti kommunal xizmatlari manbalaridan qat'iy nazar, kommunal xizmatlarning qiymati shahar (sanoat, davlat sektori, aholi) bo'yicha bir xil bo'lishini talab qiladi. Ushbu yondashuv turli xil pudratchilar tomonidan ob'ektiv ravishda har xil narxlarda amalga oshiriladigan ishlarning va xizmatlarning og'irligi o'rtacha narxini hisoblash va kiritish imkonini beradi, natijada pudratchilar o'rtasida moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmini yaratishni kun tartibiga olib chiqadi [7].

Shu bilan birga, mintaqaviy va mahalliy hokimiyat idoralari kommunal xizmatlar ko'rsatadigan unitar korxonalar va barcha darajadagi hokimiyat organlari uchun mablag'larni olish tartiblarini ishlab chiqish muhim hisoblanadi. Ta'kidlash joizki, aholiga kommunal xizmat ko'rsatish tizimini modernizatsiya qilish va rivojlantirish bo'yicha loyihalarni moliyalashtirish tizimi qarz mablag'larini olish uchun ikki variantni ham qaytarib beriladigan, ham qaytarib berilmaydigan darajada taqdim etmoqda.

Qarz oluvchi mablag'larni ikki variantga (qaytariladigan va qaytarib berilmaydigan) taqdim etish mexanizmlarini taqsimlash korxonalar investitsiya loyihalarini moliyalashtirish tizimini, kommunal xizmat kompleksini

modernizatsiya qilish va rivojlantirish, uning barqarorligi va mustaqil ishlash imkoniyatlarini ta'minlash tizimining oshkoraligini ta'minlashga qaratilgan [8].

Qarz oluvchi mablag'larni qaytarib olinmasdan taqdim etishga kelsak, ular birinchi navbatda, barcha boshqa narsalar teng bo'lgan loyihalar uchun moliyalashning umumiy hajmiga nisbatan budjet yordamini talab qiladi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab loyihalar korxonalarning o'zlari yoki qarz mablag'lari hisobiga moliyalashtiriladi.

Tijorat banklaridan qarz mablag'larini jalb qilish va kommunal xizmat ko'rsatish tizimini modernizatsiya qilish uchun moliyalashtiriladigan loyihalarni maxsus kafolatli agentliklar orqali ham amalga oshirish mumkin. Loyihaning maqsadi kafolatlangan organlar tomonidan tasdiqlangan loyihalarni amalga oshirish uchun tijorat banklariga kreditlar berish, shu jumladan, energiya xizmatlarini ko'rsatuvchi ixtisoslashtirilgan tashkilotlar uchun kreditlar berish (issiqlik va suv o'lchagichlarni o'rnatish va texnik xizmat ko'rsatish, muhandislik tarmoqlarini modernizatsiya qilish va boshqalar) uchun kafolatlar berish hisoblanadi. Bunday agentliklarning yakuniy maqsadi kredit va boshqa qarz mablag'lari qiymatini kamaytirishdir. Bundan tashqari, kommunal xizmat ko'rsatish tizimini modernizatsiya qilish va rivojlantirish bo'yicha loyihalar bo'yicha agentliklarning ixtisoslashuvi ushbu loyihalarda mavjud bo'lgan o'ziga xos xatarlarni yaxshiroq baholash, bu sohaga xususiy kapitalni jalb qilish imkoniyatini yaratish, uy-joy mulkdorlari shirkatlarining rahbarlari

bilim va ko'nikmalarini oshirishga yordam berish imkonini beradi.

Bunda investitsiya takliflarini ishlab chiqish va biznes-rejalarni tayyorlashdagi kommunal xizmatlar shular jumlasidandir. Bozor mexanizmlarining faoliyatiga asoslangan holda, agentliklar faqatgina kommunal xizmat ko'rsatish tizimini modernizatsiya qilish, iqtisodiyotning ushbu sohasiga investitsiyalarni jalb qilish, balki qimmatli qog'ozlar bozorini rivojlantirish va bank tizimini mustahkamlash masalalarini hal qilishda yordam berishi mumkin [9].

Aholiga uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish tizimini energiya tejash va modernizatsiya qilish imkoniyatlarini o'rganish natijasida belgilangan tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ishlar davomida ko'p qavatli uylarning tomlari ta'mirlanib, ichki muhandislik tarmoqlari almashtiriladi, liftlar almashtiriladi, binoning javonlari, elektr jihozlari va boshqalar ta'mirlanadi. Biroq, jabhalarni izolyatsiya qilish kabi muhim ishlar olib borilayotgan ta'mirlash ishlari ro'yxatidan chiqarilgan. O'tgan asrning 70-80 yillarida qurilgan va kapital rekonstruksiya qilinadigan uylarda tashqi devorlardan issiqlik yo'qotish darajasi sifatida joriy isitish standartlari bilan qurilgan yangi binolarda bo'lgani kabi ikki baravar yuqori. Bundan tashqari, bu panel va g'ishtli ko'p qavatli binolar uchun ham amal qiladi. Uylarning jabhasini isitmasdan, issiqlik korxonalari ko'chalarni isitadi, bu gaz va elektro-energiya narxlariga nisbatan qabul qilinmaydi. Bundan tashqari, bu ko'p qavatli uylarda yashovchilar uchun davlat xizmatlarining o'sishining sabablaridan biridir. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, fasadlarining taskinlanishi

aholiga kommunal xizmatlar uchun 35 % kamroq haq to'lash imkonini beradi. Bundan tashqari, ularni O'zbekistonda qabul qilingan energiya samaradorligi standartlariga, shu jumladan dunyoning barcha rivojlangan mamlakatlariga yetkazish kerak.

Misol tariqasida Rossiyadagi uy-joylarni ta'mirlash paytida amalga oshirilgan ishlar ro'yxatiga ushbu turdagi ishlarni kiritish kamroq, biroq ayrimlari bor. Xususan, Belgorod viloyatida ko'p qavatli binolarni ta'mirlash bo'yicha manzilli dasturni amalga oshirishda 2009 yildan boshlab, Rossiyadagi energiya tejamkor issiqlik izolyatsiyasi qoplamasi bilan moslashtirilgan turar-joy binosini qoplash uchun texnologiya qo'llanilgan. Ushbu material elektr, issiqlik va ovoz izolyatsiyasining eng yaxshi ishlashi bilan tavsiflanadi. Stavropol o'lkasida, an'anaviy izolyatsiya bilan solishtirganda 2 -3 barobar kamroq miqdorda issiqlik energiyasining (42% gacha) tejaydigan 0,8 mm.li suyuq seramika qoplama bo'lib panel uy-joylar uchun qulay vositadir [10].

Bizning fikrimizcha, bunday texnologiya Samarqand shahridagi shahar tuzilishida joriy etilishi mumkin. Bugungi kunda Samarqand shahrida ko'p qavatli uylardagi obodonlashtirish ishlarini muvaffaqiyatli olib boradigan, turar-joylarni ta'mirlash ishlarini olib borish bilan shug'ullanuvchi korxonalarni jalb qilish orqali issiqlik izolyatsiyasi qoplamasini mavjud ko'p qavatli uy-joy va yangidan quriladigan ko'p qavatli uylarga ishlatish ortiqcha energiya sarfini olgan bo'lar edi.

Shuningdek, Samarqand shahridagi markaziy issiqlik ta'minoti tizimining samaradorligi alohida issiqlik manbalarini tashkil qilish yo'li bilan

yaxshilanishi mumkin, ulardan foydalanish amalda energiya tejaydigan texnologiyalarni joriy etish imkonini beradi. Bunday issiqlik manbalaridan foydalanish sizning elektr-energiyangizning 15 foizini tejash imkonini beradi va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlaridan foydalanish samaradorligi 40 foizni tashkil qilishi mumkin. Shu bilan birga, texnologik jihatdan issiqlik va suv iste'molini yanada sodda va real ravishda o'lchash imkonini beradi, chunki alohida issiqlik punktlarining konstruktiv xususiyatlari o'lchash asboblarini o'rnatishni ta'minlaydi. Shu qatorda suv iste'mol qilish jarayonida mavjud uylardagi hamda yangi quriladigan uylardagi jo'mraklarni "aerator"li jo'mraklarga almashtirish maqsadga muvofiq. Chunki, suv sayyoramiz hududining 70 foizini qoplaydi. Shu bilan birga, ushbu miqdorning atigi 3 foizi chuchuk suv, ya'ni ichish uchun yaroqlidir. Jamiyatdagi har qanday ishlab chiqarishni suvsiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Aksariyat korxonalarda ishlab chiqarish jarayonida toza chuchuk suvdan foydalanishi achinarli holat kasb etgan. Shunday ekan chuchuk suvni iste'mol qilishda tejash muhim omillardan biri hisoblanadi. "Aerator"li jo'mraklar suvni iste'mol qilish jarayonida suvni samarali tejash xususiyati bilan ajralib turadi. Masalan, oddiy jo'mrak 1 minudda 16 litr suv chiqarsa oddiy "aerator"li jo'mraklar 6.5 litr suvni chiqaradi, ammo, zamonaviy spreyli "aerator"li jo'mraklar 1 minudda 3 litr suv chiqarishi bilan ajralib turadi. Bu holat kommunal xizmat ko'rsatish sohasida suv ta'minoti xizmatlarini yetkazib berishda xizmat ko'rsatuvchi korxonlar uchun resurslar tejash imkoniyatini

yaratib qolmay iste'molchilar ham uchun ham kommunal xizmatlar uchun to'lovlar xarjini kamaytirishga olib keladi. Eng muhimi toza ichimlik suvini

3-rasm. "Aerator"li jo'mraklarni samarali ishlash jarayoni [13]

Raqamli iqtisodiyotga o'tish sharoitida Uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish vazirligi Samarqand citi hududida energiya tejash dasturlarini amalga oshirishning muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Bizning fikrimizcha, ushbu texnologiyani joriy etish imkoniyati mintaqaviy darajada ko'rib chiqilish maqsadga muvofiqdir.

Samarqand shahridagi kommunal xizmat ko'rsatish tizimini energiya tejash va modernizatsiya qilish imkoniyatlarini tahlil qilish jarayonida mavjud elektr ta'minoti tarmoqlarini himoya o'chirish moslamasi (HO'M) bilan kuchlanish darajasiga o'tkazish, natijada uy-joy mulkdorlari har bir xonadonda 4 kVt quvvatga ega maishiy texnikadan foydalanishga imkon beradi. Bundan tashqari, shahar yoritgichi ehtiyojlari uchun yoritish moslamalari energiya tejamkorligi bilan almashtirish, raqamli iqtisodiyotga o'tish davrida Samarqand shahri tomonidan talab qilinadigan energiya

tejashga va kelajak avlodlar uchun yetkazib berishga xizmat qiladi (3-rasm).

sarfini 4 martaga kamaytirish imkonini beradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 29-avgustda qabul qilingan "Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida loyihalarni boshqarish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3245-son qaroriga muvofiq, "Xavfsiz shahar" tizimlarini yaratish bo'yicha bosqichma-bosqich ishlarni amalga oshirish dasturi amalga oshirilmoqda [2].

Bunga asosan "Xavfsiz shahar", "Aqlli uy", "Aqlli shahar" komplekslari yaratilmoqda. "Xavfsiz shahar" kompleksining asosiy vazifasi: aholini va hududlarni tabiiy va texnogen tabiiy ofatlardan himoya qilish, jamoat xavfsizligi, huquq-tartibot, yong'in, yo'l va ekologik xavfsizlik bilan ta'minlash, shuningdek, aholiga kommunal xizmat ko'rsatish tizimi va shahar miqyosidagi boshqa ob'ektlarni boshqarish

sohasidagi muammolarni hal qilish, shu jumladan, avtomatlashtirilgan tizimlar bilan o'zaro hamkorlik qilishdan iborat.

“Xavfsiz shahar” tizimi mazmun-mohiyatiga ko'ra – bu mavjud avtomatlashtirilgan vositalar va istiqbolli respublika, viloyat, hududiy va ob'ektlari avtomatlashtirilgan tizimlarning mahalliy darajadagi avtomatlashtirilgan tizimlaridan iborat majmua (kompleks)lari jamlanmasi bo'lib, aholi va hududlarni tabiiy va texnogen xususiyatdagi muammolarni hal etish, favqulodda holatlardan himoya qilishni ta'minlash sohasida birlashtiriladi.

Jamoatchilik xavfsizligini, huquq-tartibot va yashash joylari atrof-muhiti xavfsizligini ta'minlash uchun, shuningdek, shaharda turar-joy kommunal xo'jaligi ob'ektlarini va shahar miqyosida boshqa tarmoqlar ob'ektlarini, ular bilan hamkorlik qiluvchi boshqa avtomatlashtirilgan tizimlarni boshqarishni ta'minlaydi. Loyiha ikki bosqichda amalga oshirilmoqda. Birinchi bosqichda tashkiliy chora-tadbirlar amalga oshiriladi. Ikkinchi bosqichda texnik ishlar (vosita va uskunalarni o'rnatish, telekommunikatsiya infratuzilmasini qurish va boshqalar) amalga oshiriladi.

Bugungi kunda Samarqand shahrida vazirlik va idoralar malakali mutaxassislaridan iborat bo'lgan “112” yagona raqami favqulodda ekspluatatsiya xizmatlarini chaqirish tizimini joriy etish bo'yicha sinov loyihani amalga oshirish uchun idoralararo ishchi guruhi tuzilgan. Samarqand shahrida “112” tizimini yaratish doirasida amal qilib turgan avtomatlashtirish ob'ektlarining axborot-kommunikatsiya infratuzilmasini (markaziy dispetcherlik

xizmatlari, MDX) o'rganish amalga oshirildi.

Hozirgi davrda texnologiyalar rivojlanishi asosida ko'plab aholi turar-joy binolari avtomatlashtirilmoqda, ya'ni “Aqlli uylar” bunyod etilmoqda. Bugungi kunda “Aqlli uy” tizimini yaratishda havo harorati, namlik darajasi, atmosfera bosimi va yoritilganlik darajasi, uy xavfsizligini ta'minlash darajasi kabi ko'rsatkichlarni nazorat qilish texnologiyalaridan keng foydalanib kelinmoqda.

Nazoratni amalga oshirish uchun bir necha turdagi ma'lumot beruvchi qurilmalardan foydalanish talab etiladi. O'z navbatida, mazkur qurilmalarni birgalikda ishlash jarayonini tashkil etish dolzarb masala bo'lib hisoblanadi. Bundan tashqari, qurilmalarni ishlash jarayonini nazorat qilish uchun maxsus bilim va ko'nikmalarga ega xodimlar jamoasi talab etiladi. Ishchi-xodimning ishini nazorat qilish jarayoni boshqaruv sub'ektlari uchun qo'shimcha mas'uliyat yuklaydi. Bu esa tabiiyki, qo'shimcha moddiy, moliyaviy va inson resurslarini talab etadi.

Xulosa va takliflar. Bizningcha uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish samaradorligini oshirishda innovatsion, raqamli texnologiyalardan keng miqyosda foydalanish, soha faoliyatini bosqichma-bosqich davlat tasarrufidan chiqarish, boshqaruv tizimini isloh qilish, ko'rsatiladigan uy-joy kommunal xizmatlar sifatini oshirish maqsadida quyida keltirilgan taklif va tavsiyalarni amaliyotga tatbiq etish orqali soha faoliyatini barqaror ishlashiga erishishimiz mumkin. Xususan:

Birinchidan, uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish samaradorligi va xizmatlar sifatini yuksalishi uchun “Aqlli shahar”, “Xavfsiz shahar”

kompleksalrini Respublika miqyosida bosqichma-bosqich joriy etish, ushbu tizimni kommunal xizmatlar ko'rsatish tarmoqlariga tadbiq etish;

Ikkinchidan, uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish tizimini barqaror va ishonchli ishlashini ta'minlash hamda mintaqaviy va mahalliy budjet mablag'lari hisobiga xususiy kapitalni jalb qilish uchun maxsus kafolatli agentliklar tashkil etish va bu orqali budjetni qo'llab-quvvatlash choralari ko'rish;

Uchinchidan, uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish tizimi majmuasining aholi uchun asosini iste'molchilar va kommunal xizmatlar bilan ta'minlaydigan korxonalarning iqtisodiy manfaatlari mexanizmlariga asoslangan raqobat muhitini yaratish;

To'rtinchidan, uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish tizimi faoliyatini samarali faoliyat ko'rsatishi uchun davlat xususiy sherikchilik dasturini tadbiq etish;

Beshinchidan, raqobat muhitini shakllantirish orqali aholiga uy-joy bilan xizmat ko'rsatishni amalga oshiruvchi, kommunal unitar korxonalarni ochiq aksiyadorlik jamiyatlariga aylantirish jarayonini amalga oshiruvchi korxonalarning monopolistik holatini o'zgartirish maqsadga muvofiqdir.

Hozirgi davrda uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish tizimini zamonaviy-innovatsion shakllarini samaradorligini oshirish sohaga bir qator yangi texnologiyalarni jalb qilish orqali erishish mumkin. Ammo, innovatsion texnologiyalarni qo'llash bilan samaradorlikning o'zagiga yetib bo'lmaydi. Zamonaviy texnologiyalar texnik jihatdan ishlash faolligini belgilab berishi, shuningdek, xizmatlar sifatini yuksalishi, ishlab chiqaruvchi daromadini oshishini ta'minlash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- 1) O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2023-yil 11-sentabrdagi "O'zbekiston—2030" Strategiyasi to'g'risidagi PF-158-sonli Farmoni. Toshkent sh. www.lex.uz
- 2) O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2017-yil 29-avgustdagi «Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida loyihalarni boshqarish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida» Farmoni. Xalq so'zi gazetasi.
- 3) Dunke, Fabian, and Stefan Nickel. 2017. Evaluating the quality of online optimization algorithms by discrete event simulation. Central European Journal of Operations Research 25: P. 38–58
- 4) Pan, Quan-Ke, Liang Gao, Li Xin-Yu and Framinan M. Effective constructive heuristic sandmeta-heuristics for the distribute assembly permutation flow shop scheduling problem. Applied Soft Computing 81: 105492. Jose. 2019
- 5) Х.Л.Вадимовна. Развитие организационно-экономических форм реализации жилищно-коммунальных услуг в современных условиях хозяйствования. Диссертация Майкоп – 2010. 118 стр.
- 6) S.N.Normurodov, D.X.Mirzabikov, X.I.Shaymuxamadiyeva, N.O.Odilova "O'zbekistonda uy-joy fondining rivojlanish tendensiyalari"

“DEVELOPMENT ISSUES OF INNOVATIVE ECONOMY IN THE AGRICULTURAL SECTOR” International scientific-practical conference on March 25-26, 2021.

7) Bobokulov S.B. Diversifying the service field under digitalization //American Journal of Interdisciplinary Research and Development. – 2022. – V. 11. – ISSN Online: 2771-8948. – P. 218-224.

8) Bobokulov S. B. et al. Methods of increasing efficiency of the public utilities //International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development. – 2019. – V. 1. – №. 1. – P. 7-10.

9) Бобокулов С. Б. КОММУНАЛ ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ ХОРИЖ ТАЖРИБАСИ ВА МАМЛАКАТИМИЗДА УЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ЙЎЛЛАРИ //Инновацион технологиялар. – 2022. – Т. 1. – №. 4 (48). – С. 116-120.

10) Бобокулов С. Б. Роль модернизации в повышении эффективности системы коммунальных услуг //Экономика и предпринимательство. – 2020. – №. 7. – С. 820-822.

11) Bobokulov S.B. (2024). Exploration of Housing and Communal Services Development: International Perspective. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 2 (4), 221–228. Retrieved from <https://grnjournal.us/index.php/AJPDIS/article/view/4405>

12) Bobokulov, S., & Usmanov, S. (2024). Economic Importance of Housing and Communal Services. *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*, 4 (4), 204–208. Retrieved from <https://inovatus.es/index.php/ejbsos/article/view/2994>

13) Muallif tadqiqotlari asosida ishlab chiqilgan

14) <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/raqamli-iqtisodiyot>

15) <https://www.statista.com/statistics/379046/worldwide-retail-e-commerce-sales/>

16) <https://daryo.uz/2023/09/26/ozbekistonda-elektron-tijorat-kecha-va-bugun>

CONTENTS

1	OLIY TA'LIM MUASSASALARINING RIVOJLANISH HOLATI TAHLILI	
	N.U.Arabov, S.X.Abdullayeva	4-12
2	SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH UCHUN ZARUR KO'NIKMALAR	
	B.S.Boltayev	13-19
3	INVESTITSİYALARINING AHOLI TURMUSH DARAJASIGA TA'SIRI	
	B.B.Beknazarov	20-25
4	QISHLOQ JOYLARDA XIZMAT KO'RSATISHNING RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	
	Z.K.Raximov	26-33
5	ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИДА ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИҚТИСОДИЙ ЎСИШ ОМИЛИ СИФАТИДА	
	S.A.Isxakova	34-41
6	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	
	S.B.Boboqulov, M.D.Usmonov	42-49
7	BOSHQARUV QARORLARINI ISHLAB CHIQISH VA QABUL QILISH JARAYONINING ASOSIY BOSQICHLARI	
	F.U.Tursunov	50-53
8	УЛУЧШЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ И ПРЕДПРИНЕМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ	
	A.T.Ahmedova	54-61
9	ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИДА ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТНИ ЖАДАЛЛАШТИРИШ АСОСИДА ИНВЕСТИЦИОН РЕСУРСЛАР САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ВАЗИФАЛАРИ	
	Z.M.Muxammedova	62-71
10	ZAMONAVIY MENEJMENT USLUBLARI ORQALI KORXONALAR BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	
	D.M.Malikova	72-80
11	ИНТЕРНЕТ САВДО ХИЗМАТЛАРИНИ БОШҚАРИШНИНГ УСЛУБИЙ АСОСЛАРИ	
	Ш.У.Ташматов	81-88
12	UY-JOY KOMMUNAL XIZMAT KO'RSATISHNI INNOVATSION SHAKLLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	
	S.B.Boboqulov	89-101
13	O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOT	
	Sh.Sh.Amriyeva	102-106
14	DIGITAL TRANSFORMATION OF RURAL AREAS OF UZBEKISTAN: STRATEGIES AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT	
	Sh.Kh.Khalimov	107-113
15	INFORMATION TECHNOLOGY IN THE TOURISM AND HOSPITALITY INDUSTRY: A DECADE OF REVIEW	

	M.Sh.Obloqulova	114-122
16	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	
	R.A.Abduazizov, S.B.Boboqulov	123-132
17	ЗАНЯТОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ	
	Ш.И.Артикова, С.О.Яхёева	133-137
18	AHOLINI ISH BILAN BANDLIK DARAJASINI OSHIRISHNING DEMOGRAFIK JIHATLARI	
	G.A.Abduvohidova	138-143
19	ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ	
	Ш.Ш.Амриева	144-149
20	РАЗВИТИЕ МАЛОГО БИЗНЕСА В СФЕРЕ УСЛУГ В УЗБЕКИСТАНЕ: АНАЛИЗ ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВ	
	С.Р.Джүльматова	150-158
21	IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA AGROSANOAT MAJMUINI RIVOJLANTIRISH ASOSIY YO'NALISHLARI	
	Sh.Sh.Amriyeva	159-163
22	ФОРМИРОВАНИЕ БИЗНЕС-ПАРАДИГМЫ АГРОТУРИЗМА КАК УСЛОВИЕ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	
	Б.Х.Тураев, С.Джуракулова	164-171
23	SAVDO XIZMATLARI SOHASIDA RAQAMLASHTIRISH VA UNING ASOSIY YO'NALISHLARI HAMDA ISTIQBOLLARI	
	S.A.Maxmudov	172-182
24	ИҚТИСОДИЁТНИНГ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНИШИ ШАРОИТИДА ТУРИЗМ ИНФРАТУЗИЛМАСИ РИВОЖЛАНИШИНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ	
	N.U.Arabov, D.M.Abduraimov	183-196
25	XIZMAT KŮRSATIŞ SOĖASIDA DAVLAT-XUSUSIY ŞERIKLIGI SAMARADORLIGINI BAĖOLASH	
	Г.Х.Утемуратова	197-211
26	SUG'URTA XIZMATLAR BOZORINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	
	Z.T.Bakayev, R.H.Kushatov, D.Shog'dorov	212-223
27	MAKROIQTISODIY JARAYONLARDA INNOVATSIYALARNING O'RNI: NAZARIY YONDASHUV	
	A.M.Amirov	224-231